

S F A T U L

organul oficios a C. N. R. din Maramurăș

Apare odată pe săptămână. — Abonamentul : pe an 18 cor., pe $\frac{1}{2}$ de an 9 cor., pe $\frac{1}{4}$ de an 5 cor.

Românii de peste Tisa.

Părintele Episcop Dr. E. M. Cristea din Caransebeș la memorabila adunare din Alba-Iulia și-a încheiat vorbirea frumoasă, cu cuvintele :

Pân'la Tisa, spunând prin acestea că dupăce Nistrul e sub stăpânire românească cealaltă graniță a imperiului român, are să fie Tisa.

Pe noi, pe Maramurășeni granița aceasta, care de altfel din partea celor ce nu ne cunosc — a fost socotită de graniță pentru totdeauna — ne vatămă, ne sfășie chiar, dureros !

Dincolo de Tisa, avem satele fruntașe : Sat—Slatina, Biserica-Albă, Apsa-de-Jos, Apsa-de-Mijloc și Ocna-Slatinei cu locuitori peste 20000 toți Români de viță veche.

E de înțeles deci că cu toții dar îndeosebi cei de peste Tisa, au fost îngrijorați, nedumeriți, asupra sortii lor, căci un sânge suntem, o lege avem ; în trecut în bine și'n rău laolaltă am dus greul vieții.

E de înțeles, că cei de peste Tisa fărăni și cărturari deopotrivă, cu lacrimi în ochi priviau la toate mișcările ce s'au făcut pentru întregirea României-Mari cu Maramurășul, fără de dânsii.

N'au fost de ajuns vorbele de îmbărbătore, n' au fost de-ajuns asigurările că tot ce e cu puțință se face, și că avem nădejdiile celea mai bune — au mișcat toate, n'au cruțat, și nu vor cruța nimic, ca soarta lor să fie aceias, cu a celoralaeți Români.

Cu acest gând, cu aceasta însuflețire de cauză au pășit în 11 a l. c. pe terenul faptelor, făcând din ziua amintită, o zi cu adevărat de sărbătoare.

Pe la 11 ore din zi, Vinerea trecută, un banderiu dintre cei mai aleși a satelor de peste Tisa — la 200 călăreți s'au prezentat înaintea consiliului comitatens, cerând ca dorința lor de-a nu rămânea despărțiți, rupți de corpul românesc să fie adusă la cunoștința comandantului oștirilor române.

Iți era mai mare dragul să-i vezi defilând, urmați de cară încărcate cu țărani conștii despre însemnătatea momentului.

Fără îndoială bun lucru, bun început au făcut !

Suntem mândrii, având așa oameni. Și li s'a dat prilejul, ca dorința lor să o exprime chiar înaintea dlui colonel Gheorghiu.

Vorbirea însuflețită a veteranului luptător d. învățător Dionis Veress din

Prețul 40 fil.

Apșa-de-Jos, și cuvintele înțelepte ale fruntașului țăran Grigore Bota, din Slătina — au adus la cunoștința tuturor durerea ce o au la inimă dorința fără de împlinirea căreia, n'ar avea liniște nici în mormânt.

Le-a răspuns d. colonel Gheorghiu în un limbaj ca un fagure de miere cu niște idei și asigurări, pe cari tocmai le-am dorit cu toții și cari până la extas i-au însuflețit pe cei de peste Tisa.

Suntem recunoscători d-lui colonel. Și tot pe-atâta le mulțămim și țărenilor cari cu astfel de pășiri ne ușurează mult lupta grea, în mijlocul căreia, pot fi siguri că nici un moment nu ne-am uitat de dâșii.

*

În cinstea sărbătorii intelectualii din Maramurăș seara s'au adunat în ospătăria „Coroana“. Aci părintele Dărbănt din Biserica albă a accentuat cu cuvinte alese însemnătatea praznicului.

Românii de peste Tisa sunt oameni de ispravă!

**

Asociațiunea.

Dorim să spunem câteva cuvinte despre „Asociațiunea română pentru cultura poporului român din Maramurăș“ ori după cum o cunoaștem unii, despre „preparandie“, adică „convict.“

Zidul frumos din piața Sighetului unde e așezată banca „Maramurășana“ — e averea acestei asociațiuni.

Temeliile acestei instituțiuni s'au pus în anii 60 a veacului trecut, pe lângă conlucrarea celor mai aleși bărbați din acel timp.

Luminarea, înaintarea, cultura poporului român au avut de scop a o asigura conducătorii de atunci ai poporului.

Îi de tot corect, au hotărât deschiderea unei școli pentru învățători, judecând, că dascălii eșiți și crescuți, cu inimă românească vor eși în mijlocul poporului, și-l vor ridica, în inima, mintea, averea lui.

Preparandia deschisă și a împlinit chemarea. În câțiva ani învățători harnici au umplut școlile românești din Maramurăș. — Ba și în comitatele învecinate s'au așezat dascăli crescuți în preparandia noastră.

Timpul în cât se creșteau fiitorii luminători ai poporului — a fost timpul, etatea de aur a „Asociațiunei“ noastre.

Nimic nu dovedește mai lămurit, bunătațea preparandiei, decât faptul, că cei dela cârma țării ungerești de atunci, fără întârziare și-au pus ochii pe cetatea aceasta a noastră.

Acei cari erau în contra propășirei neamului românesc, acei cari au dorit, că să cârmuiască poporul rămas în întunecime — abia au lăsat viață de câțiva ani, — și au și început cu toate mijloacele, a zugruma institutul tinăr.

Ba că, n'are profesori; ba că zidirea nu-i potrivită; ba că zilele moderne cer o inzestrare mai bogată; cu un cuvânt tot ce s'a putut inchipui, au băgat de vină și au început a le aduce acestea la cunoștința conducătorilor, amenințându-i tot cu mai multă, înverșunare, că dacă nu vor plini golurile, nu se vor acomoda cerințelor guvernului unguresc, vor închide preparandia.

Gândul, planul bine cugetat și l'au proptit apoi cu toate mijloacele, — și în sfârșit și-au dat arama pe față, spunând bărbaților noștri, că preparandia nu o mai sufăr nici la o întâmplare, dacă însă conducătorii doresc a lumina, și a lucra pentru luminarea poporului, facă-o aceasta în o formă mai domoală, mai blândă, și astfel să reformeze „Asociațiunea.“

Întrebarea a fost pusă — cei chemați, — a trebuit să aleagă.

Și... și... după cum credem noi, au ales cărarea nu tocmai potrivită... S'au pus la târguieli. — S'au tocmnit cu cererea celor dela cârmă și s'a început perioada a doua a vieței Asociațiunei

Zicem, că n' a fost corect a lăsa după voia cărmei și deci zicem, că cei chemați, era bine dacă jertfiau totul, — atunci când li sa cerut preparandia. Ce era adică urmarea? Pierdea Maramurășul locul nezidit, ce l-a primit ca cinste de la împărat; n'am avea zidu, din piața orașului.

Adevărat! Dar e adevărat și acea, că cei nemulțamiți, cei vătămați, cei neindreptă-

ții la aceasta întâmplare s'ar fi adunat în o tabără, ar fi rupt orice fel de legătură cu puterea ungurească, și îndârjiți, cu ochi schinteitori, ș'ar fi pus la lucru, la încercări pe toate terenele neatârnatelor de valurile cârmei.

Așa, cum s'a făcut ne-am ales cu înfrățirea română-maghiară, care a urmat apoi câteva decenii, în mijlocul cărei înfrățiri ne-am înrudit, ne-am incuscrit cu vrăjmașul nostru și ne-am ales cu o generație de domni de ai noștri, cari nu ne vorbesc limba, cari simțesc cea mai mare greutate, când e vorba, ca să scrie românește, și încă multe altele.

Dar — să nu facem imputări, să nu facem răfuieli — nici nu vom aminti de lupta grea și stearpă, ce a urmat, să rămânem lângă averea, ce o am moștenit, pe lângă multele datorii, cari au rămas în căruța noastră.

Să ne dăm seamă despre acelea, ce e de făcut, averea rămasă, ca să o folosim cât mai bine cât mai mult pentru cultura poporului român din Maramurăs.

Comitetul conducător de azi ai Asociațiunei, unamin au fost și sunt de părerea, că Asociațiunea are să fie reorganizată. Sub aripile ei, să se deschidă o librărie, o tipografie,

pe baza cărților de mare valoare adunate din sângele multregretatului Dr. Ioan Mihályi, să se deschidă, să se pună bază la o bibliotecă centrală, să se deschidă o casină în Sighet, și să fie sprijinite mișcările de aceasta natură din satele Maramurășului.

Acestea le-a luat în program comitetul dirigent al Asociațiunei, în ședința din 10 Jan. 1919.

Sinceritatea, convingerea cu care s'a început munca de redesteptare, de nouă îndrumare ne dau speranțele celea mai bune, și avem mângăierea, că domniile noștri, de astă dată, au găsit cărarea pe care se pot întocmi greșelile trecutului.

La munca începută, dorim succes, și în deosebi am dori dacă intelectualii noștri — de altfel în număr frumos — ar aduce toate jertfele, tot sprijinul, material, moral, și intelectual slujind sfintei cauze, cu încredere, și cu tot zelul.

Am dorit să scriem adevărul, deși poate constatările vor fi dureroase icicolea, — e de lipsă însă neapărat să se știe programul lămurit, pe care-l urmărim fără șovăire.

Dr. Titu Doros.

Viitorul și cultura femeilor române din Maramurăs.

de

Profesoare : *Irina Berinda*

Vifor a trecut peste noi și a nimicim lumea veche. Din visul nostru realizat s'a zidit o altă lume, căci suferințele noastre nu au fost zădarnice, din sămânța udată cu multe lacrimi și cu mult sânge a răsărit : libertatea. Popoarele au recunoscut, că Românul e vrednic de viață. Suntem liberi, avem dreptul să fim Români. Însă neamului român numai acel individ va aduce cinste, care își împlineste — și bine și împlineste datorințele. De împlinirea datorințelor nu poate fi nime eliberat, fie bărbat sau femeie, tinar sau bătrân. Cine nu și împlineste datorințele nu e Român bun, căci fiecare datorință neîmplinită e o rană pe corpul națiunii, îi slăbește puterile.

Când toată lumea română s'a prins de lucru, e cu dreptate ca și femeia din Maramurăs să și ia partea din acela. Cum ? Să și îplinească datorințele ! Însă datorințelor numai așa putem corespunde,

dacă le cunoaștem și dacă învățăm împlinirea lor. Împlinirea datorințelor deja fetița mică să o învețe dela părinți și mai ales dela mamă. Femeia din Maramurăs în general e mamă bună și dacă nu e, să fie de acuma începând, pentru că nu poate fi bună Română aceea femeie care nu și crește copiii spre folosul neamului. În viitor să poată zice fiecare copil din Maramurăs, cea zis împăratul roman Marcus Aurelius despre mamă-sa „dela maica-mea am învățat a fi pios și binefăcător și a mă feri nu numai de a face răul, dar chiar de a mă gândi la el.“

Învățăturile părinților nu sunt destule, vremurile schimbate pretind, că fiecare fată se învețe și la școală. Avem lipsă de școale pentru fetele poporului, pentru fetele meseriașilor și al intelectualilor, — afară de școalele, cari pregătesc pentru ceva chemare specială, — ce nu înseamnă aceea, că fata economului nu poate studia școala medie dacă are voce și talent, — noi numai cultura minimală o amintim, de care are lipsă o femeie în împrejurările sale.

(Va urma.)

Pentru Josif Gabor.

Ne-am obicinuit a auzi numai de bine din Văleni. De când lanțurile robiei ungurești le-am rupt, Vălenarii se arată vrednici de zilele mărețe în cari trăim. O dovedește aceasta chiar și colecta începută pentru familia rămasă a eroului nostru Josif Gabor. Laudă și mulțumiri Vălenarilor! Si mai mare laudă harnicului părinte Iuliu Ardelean.

Faptă de urmat. Așteptăm colectele și din celelalte sate.

Colecta din Văleni:

Din cassa comunală 500 cor. Familia preotului Ardelean 100 cor. Bazil Rad inv. Grigore Berciu primar, Stefan Zan, Joan Muntean, Vasile Nemeș I. Găvrilă, Grigore Mărginean, Petru Zach, Joan Godja șuvor 50—50 cor. Stefan Dunca crâșnic, Petru Godja I. Pavel, 40—40 cor., Jon Utan I. Stefan, Tănăsie Godja, Petru Godja I. Juon, Jon Nemeș huțat 30—30 cor., Alexă Godja, Jon Nemes, Stefan Utan, Petru Michnea 20—20 cor. Teodor Utan

student 5 cor., Petru Nemeș 6 cor., Mihai Mărginean, Pavel Godja, Grigore Rac, Victor Rad, Jacob Petrovan, Jon Rac, Jon Pop I. Pavel, Jon Nemeș, Tănăsie Bufta, Petru Oancea 10—10 cor. Jon Nemeș I. Dumitru 6 cor., George Moldovan 5 cor., Petru Nemeș bădog 4 cor., Vasile Pop I. Stefan, 5 cor., Dotița Nemeș 12 cor., Jon Muntean I. Alexă 6 cor., Petru Mărginean I. Găvrilă 6 cor., Stefan Petreuş 10 cor., Petru Teșcan 10 cor., Grigore Pop 6 cor., Ileană Godja 4 cor., Dumitru Petreuş 10 cor., Vasile Godja 10 cor., Petru Mărginean 10 cor., George Mărginean 9 cor., Văd. I. St. Frățilă 2 cor., Dumitru Gulin 10 cor., Simeon Godja 10 cor., Ileana Muntean I. Petru 10 cor., Joan Todoran 10 cor., Dumitru Muntean 16 cor., Jon Marinca 10 cor., Ștrul Abrohamovits 10 cor., Șloim Abrohamovits 50 cor. Maier Engelmann 50 cor., Ițig Ganț 150 cor. Avram Abrohamovits 25 cor., Leb Stern 20 cor., Buri Abrohamovits 20 cor., Feigă 5 cor., Jacob Teszler 10 cor., Moise Ganț 60 cor. Mihai Ganț 50 cor. La olaltă 2022 cor.

ȘTIRI

— Consiliul dirigent a dat poruncă aspră pentru cruțarea pădurilor chiar și pe locurile proprii.

— In foaia diregătorească a României a apărut decretul-lege despre încorporarea ținuturilor românești hotărâtă de adunarea din Alba-Iulia.

— Mici grupe de soldați români organizează prin comunele românești gardele românești, gardele naționale pentru susținerea buneirândueli. Sunt primiți în toate părțile cu însuflețire.

Sfaturile sătenesți sunt chemate să facă permisurile de lipsă pentru cei ce au ceva afaceri în Sighet, intrucât aduc cu sine și almente, notată cantitatea și spre ce scop.

S'a reluat circulația trenurilor deocamdată cu anumite restringeri.

Părintele Mihai Hotea din Săliștea, după-cum primim știrea e denumit preot în Bărsana. Ii gratulăm, și pe cât le pare rău Săliștenilor că-l pierd, cu atât mai mult se pot bucura cei din Bărsana, căci vor avea un preot dintre cei mai aleși ai noștri.

Convocare.

Dnii preoți și învățători gr. cat. români sunt convocați la adunarea Sfatului preotesc pe ziua de 25 Jan. (7 Febr.) a. c. oarele 10 a. m. la Sighet in casa parohială.

Pentru prezidiu

Iuliu Ardelean

Secretarul Sfatului preotesc.

Editor și Proprietar: C. N. R. din Maramurăș.

Redactori responsabili: Dr. Vasile Kindriș și Dr. Titu Dorog.